Fortidsminneforeningen
Agder avdeling

Risør kommune
Furumoveien 1
4950 Risør

post@risor.kommune.no

Dato: 8. mai 2026

Deres sak: 26/919-4

Høringssvar - Offentlig ettersyn av kommuneplanens arealdel 2026-2038 for Risør kommune.

Det vises til varsel datert 13. mars 2026 fra Risør kommune angående offentlig ettersyn av kommuneplanens arealdel 2026-2038 for Risør kommune. Høringsfrist er satt til 8. mai 2026.

Fortidsminneforeningen har som formål å arbeide for langsiktig bevaring av kulturminner og kulturmiljøer, samt å skape allmenn forståelse for verdien av disse. Foreningen jobber gjennom frivilligheten. Våre hovedoppgaver er blant annet å arbeide for god stedstilpasning, styrke tradisjonshåndverket og bygningsvernet, engasjere oss i lokale vernesaker og påvirke kulturminnepolitikken i Norge.

Konklusjon:
Risør er en av Agder og Norges vakreste og best bevart steder og gir kommunen et omdømme deretter. Slike bygde kvaliteter mener vi er svært verdifulle og at bør tas hensyn til ved nye tiltak slik at særpreget ivaretas og man kjenner seg igjen. Risør kommune skal ha mye skryt for arbeidet med kommuneplanens arealdel, men vi har allikevel noen få innspill som vi ber om at tas med videre frem til endelig plan er vedtatt. Dette gjelder tydeliggjøring av bestemmelser, fjerning av et område i planvasken og tillegg av nye område for hensynssone bevaring. Se under for mer informasjon.

Fortidsminneforeningen, Agder avdeling - Antikvarisk Utvalg | Gamle Tollboden, Nedre Tyholmsvei 7 | N-4836 Arendal |
agder-au@fortidsminneforeningen.no | www.fmfagder.no | Bankgiro 2801.56.70942 | Org. nr: NO 926 169 777 MVA

PLANBESKRIVELSEN:

I forbindelsen med planbeskrivelsen har vi følgende innspill som vi ber om at hensyntas:

- Punkt 2.1 (Folkehelse og levevilkår), s. 22:
  I siste avsnitt snakkes det om at utforming av fysiske omgivelser har stor betydning for folkehelse. Her ber vi om at ordet «*kulturmiljø*», «*kulturminne*» eller lignende også legges til, da dette har en påvist betydning for folks helse, men også opplevelsen av tilhørighet og identitet. I en beredskapssammenheng er kulturmiljøverdier svært viktige, noe krigen i Ukraina er et viktig eksempel på.
- Punkt 4.3 (Konsekvensutredning arealbruk - Miljø - Kulturmiljø), s. 47:
  Vi ber her om at det også tydeliggjøres at for nye tiltak i randområder til kulturmiljøverdier, så skal nye tiltak ikke redusere opplevelses- eller bruksverdien knyttet til det historiske stedet/området. Dette er i tråd med nasjonale faglige råd for forvaltning av kulturmiljøverdier.

PLANBESTEMMELSER:

I forbindelsen med planbestemmelsene har vi følgende innspill som vi ber om at hensyntas:

- Bestemmelsene er i stor grad videreført, noe som er bra og noe vi er takknemlige for.

  Vi skulle allikevel gjerne sett at man la til følgende under bestemmelse §4-6 for hensynssone bevaring H570 og/eller bestemmelse §2-10 for Miljøkvaliteter og bevaring, da dette er et punkt som vi mener kan bidra til økt kunnskap og begrense interessekonflikter, samtidig som en sikrer en av hovedintensjon om å ivareta lokale håndverks- og byggetradisjoner. I tillegg står det i Norge rundt 200 000 tomme bygg, disse bør sikres ny bruk fremfor at uberørte områder tas i bruk.

  Følgende forslag bes lagt til (disse har alle bakgrunn i nasjonale faglige råd):

  - *I tilstøtende randområder skal nye tiltak ikke redusere opplevelses- eller bruksverdien knyttet til det historiske miljøet.*
  - *Kommunen bør stille krav til håndverks- og arkitektkompetanse for å sikre at tiltak skjer i tråd med bestemmelsens intensjoner.*
  - *Riving av konstruksjoner eller byggverk fra før 1945 skal søkes unngått. Krav til reguleringsplan kreves.* (Merknad: Dette er nylig foreslått lagt til i Arendal kommune sin kommuneplan).
  - *Der historiske verdier har blitt ødelagt, fragmentert eller tapt bør en vurdere by- og stedsreparasjon ved tilbakeføring av bygninger til tidligere tilstand, rekonstruksjon av bygninger eller oppføring av nye bygninger som ivaretar og bygger oppunder miljøets helhet og særpreg.*

- Bestemmelse §4-9 (Båndleggingssone kulturminer, H730):
  Vi opplever denne bestemmelsen noe utydelig da kun to freda anlegg nevnes. Kunne en gjort noe her for å tydeliggjøre i plankart- og bestemmelser slik at en får lagt til alle freda anlegg med båndleggingssone? Dette vil kanskje kunne sikre en større forutsigbarhet hva angår god stedstilpasning i nærområdet til freda anlegg?

HENSYNSSONER:

Vi ber om at ingen gjeldene hensynssoner bevaring H570 fjernes.

I noen hensynssoner bør en i samarbeid med regional kulturmiljømyndighet se på utvidelse av hensynssonene, spesielt på steder og i randområder der god stedstilpasning er avgjørende for å bevare opplevelsesverdien til kulturmiljøverdiene i hensynssonen.

Vurderes hensynssoner fjernet ber vi om å bli tatt med på høring.

Andre forslag og forhold som bes hensyntatt og fulgt opp:

- Stifoss:
  I forbindelse med høring ved oppstart og planprogram ga vi 15. september 2024 innspill om å ta inn Stifoss og Stifossmoen som hensynssone bevaring H570. Vi kan ikke finne i sakens dokumenter ved off.ettersyn at dette er vurdert og i plankartet kan vi ikke finne at området er avsatt til hensynssone bevaring H570. Kulturmiljøet på Stifoss og Stifossmoen ligger som kjent på grensen til Gjerstad kommune og har stor verneverdi, der Agder fylkeskommune for et par år siden har gitt kulturmiljøet regional verneverdi.

  Gjerstad kommune har i sin nylige reviderte kommuneplan lagt Stifoss inn som hensynssone bevaring H570 og vil også gjøre dette i forbindelse med revidering av kulturminneplanen. Det er avgjørende at en ser området som en helhet og at både Risør og Gjerstad kommune samarbeider med fylkeskommunen, eier, frivilligheten og andre rundt bevaring av denne viktige industrihistorien i østre del av Agder.

  Grunnet bygningenes tilstand er det ikke tid til å vente på revidering av kulturminneplanen. At bebyggelsen legges til som hensynssone bevaring H570 vil ha positiv verdi for muligheten til å søke om tilskudd til istandsetting.

  Vi ber derfor om at bygningsmassen og området rundt Stifoss og Stifossmoen avsettes med hensynssone bevaring H570 i ny revidert arealdel for kommuneplanen.

- <u>Automatisk fredet vei gjennom Moland industriområde:</u>
  Vi har fått tips om at en del av den historiske kirkeveien fra Vegårshei til Søndeled fra middelalderen som er automatisk fredet av ukjente årsaker har blitt borte fra Askeladden/Kulturminnesøk rett vest for bebyggelsen i industriområdet på Moland. Stien er fortsatt avmerke i kartverket, men den aktuelle registreringen for det freda kulturminnet er fjernet cirka 3-400 meter før Molandsveien 4 og 6, hvor ferdselsåren gikk gjennom. Industriområdet skal være detaljregulert.

  Veien er for øvrig beskrevet i Søndeled 2 (bygdebok) helt nederst på side 21 og videre på side 22. Det er blant annet nevnt at «*Fra Vegårshei og helt fra Åmli benyttet folk denne vei til fjorden og Risør.*».

  Det er viktig å få avklart dette forholdet før en eventuell utbygging i området. Vi ber derfor om at det undersøkes hvorfor denne delen av den historiske kirkeveien i følge tipset er fjernet som registrert kulturminne og at det frem til dette er avklart belegger stien med båndleggingssone kulturminne H730, eventuelt hensynssone bevaring H570.

  Vi ber videre om at denne historiske veien tas med i eventuell planlegging og hensyntas i fremtidige tiltak i området.

KONSEKVENSUTREDNING AV BYGGEOMRÅDER VURDERT FOR PLANVASK:

- Gnr 51 bnr 70 - AS Egelands Verk (Boligformål):
  Her ligger gårdene Vasstø og Østebø. I konklusjonen står det:
  «*Svært negativ konsekvens for kulturmiljø, stor negativ konsekvens for friluftsliv og overordnede prinsipp i arealstrategiene […].*» og «*Kommunedirektøren anbefaler at området beholdes fordi kulturmiljø og friluftsliv ikke er selvstendig grunnlag for planvask i henhold til Arealstrategien.*»

  Vi mener området bør tas ut av hensyn til blant annet store kulturmiljøverdier og at ny etablering av boligbebyggelse fokuseres lagt enda tettere til Søndeleds sentrumsområde, noe som også synes å være i samsvar med kommunens fortettingsmål i kommuneplanen.

Til slutt ønsker vi å takke Risør kommune for at vi har blitt inkludert i høringsarbeidet og skulle det være spørsmål rundt våre innspill så ta bare kontakt.

Beste hilsen,

Fortidsminneforeningens Agder avdeling
v/Karl Ragnar Gjertsen
Styreleder

Fortidsminneforeningens Agder avdeling
v/Torgrim Landsverk,
Utvalgsleder, Antikvarisk utvalg

KOPI:
- Riksantikvaren
- Agder Fylkeskommune v/Seksjonen for kulturminnevern og kulturturisme
- Fortidsminneforeningen, Aust-Agder lokallag